Versterk samen met vrijwilligers hun **onmisbare rol**

Naar een gezamenlijke aanpak van maatschappelijke vraagstukken

Gemeenteraadsverkiezingen 2026

NOV
Vereniging Nederlandse Organisaties Vrijwilligerswerk

Gezamenlijke aanpak maatschappelijke vraagstukken

Vrijwilligerswerk is onmisbaar voor een gezonde, veilige en weerbare[1] samenleving. In heel Nederland zetten ruim 7 miljoen mensen[2] zich vrijwillig in. Samen leveren zij ieder jaar meer dan 117 miljard euro[3] aan tijd en inzet. Ook in uw gemeente doen mensen dit met overtuiging en plezier.[4] Investeren in vrijwilligerswerk is geen luxe, maar een verstandige en noodzakelijke keuze.

Waar vrijwilligers helpen

Vrijwilligers helpen bij het aanpakken van grote uitdagingen[5]: in de zorg, het onderwijs, bij bestaansonzekerheid, duurzaamheid, biodiversiteit en de energietransitie. In vrijwel elke gemeente doet de helft van de inwoners vrijwilligerswerk. Ze zijn actief in (schuld) hulp, seniorenvervoer, buurthuizen, cultuur, sportverenigingen en het onderhoud van groen. Ze zorgen voor ontmoetingsplekken en dragen bij aan een leefbare gemeente voor jong en oud.

Vrijwilligerswerk versterkt de sociale samenhang en vormt voor veel mensen een belangrijk deel van hun netwerk. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) ziet

1 SCP, Meer aandacht voor gemeenschapszin als bron van maatschappelijke veerkracht tijdens crises en transformaties, 27 juni 2025, www.scp.nl/actueel/nieuws/2025/06/27/meer-aandacht-voor-gemeenschapszin-als-bron-van-maatschappelijke-veerkracht-tijdens-crises-en-transformaties

2 CBS, Helft 15-plussers deed in 2024 vrijwilligerswerk, 7 mei 2025, www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2025/19/helft-15-plussers-deed-in-2024-vrijwilligerswerk

3 Zeven miljoen vrijwilligers x gemiddeld 4 uur per week x 52 weken x een gemiddeld zzp-tarief van € 81,- = € 117.936.000.00,-. Gebaseerd op als vrijwilligers hun werk op commerciële basis zouden verrichten (marktwaarde), zie ook: Movisie, De waarde van vrijwillige inzet, 18 april 2017, www.movisie.nl/artikel/waarde-vrijwillige-inzet

4 Honderd vrijwilligersverhalen, vrijwilligerswerk.nl/zoekvrijwilligerswerk/vrijwilligersverhalen/default.aspx, CBS, Vrijwilligerswerk en welzijn, 21 februari 2020, www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2020/vrijwilligerswerk-en-welzijn/3-vrijwilligerswerk-en-welzijn

5 SER-voorzitter Kim Putters tijdens het VNG Jaarcongres 2025 over maatschappelijk draagvlak: www.youtube.com/watch?v=4U6kSBuuBng&t=980s

vrijwilligerswerk als een belangrijke graadmeter voor maatschappelijke veerkracht en welzijn.[6] Ook wie zelf geen vrijwilliger is, profiteert ervan. Vrijwilligerswerk is daarmee niet alleen waardevol op zichzelf, maar ook een krachtig middel om maatschappelijke doelen te bereiken.

Sterk én kwetsbaar

Tegelijk is vrijwilligerswerk kwetsbaar. De ondersteuning ervan wordt vaak betaald uit algemene middelen, zonder vaste bestemming. Terwijl het wél geld kost om vrijwilligers goed te begeleiden, te trainen en te ondersteunen. Wanneer deze basis wankelt, raakt dat niet alleen de gemeenschap, maar ook het functioneren van de gemeente.

6 CBS, Sociaal kapitaal: theorie en meten, 19 oktober 2022, www.cbs.nl/nl-nl/longread/aanvullende-statistische-diensten/2022/de-heitjes-en-het-sociaal-kapitaal-in-heerlen/2-sociaal-kapitaal-theorie-en-meten

Vrijwilligerswerk verdient **beleid met visie** voor slimme en duurzame ondersteuning

1. Bezuinig niet op wat je niet zomaar kunt terugkrijgen

Vrijwilligerswerk is waardevol en moeilijk te vervangen. Snijden in dit fundament kost op de lange termijn meer dan het oplevert.

2. Laat initiatief uit de gemeenschap zelf komen

Ondersteun ideeën en projecten van inwoners. Neem het initiatief niet over als gemeente, maar help het verder.

3. Maak ruimte voor ontmoetingen

Ontmoetingsplekken zijn belangrijk voor de verbondenheid in een wijk of dorp. Hier komen zorgen, problemen en wensen samen én worden ideeën, oplossingen en initiatieven geboren. Zorg ervoor dat maatschappelijk vastgoed – zoals buurthuizen of wijkcentra – beschikbaar blijft voor vrijwilligersorganisaties en bewoners. Dat kan door zelf ruimtes aan te bieden, door ze te verhuren tegen lage tarieven of door vrijwilligersorganisaties voorrang te geven bij het gebruik of de aankoop van gebouwen.

4. Zorg voor kennis en continuïteit binnen de gemeente

Zet medewerkers in die goed zijn voorbereid op het werken met vrijwilligersorganisaties. Voorkom dat kennis telkens opnieuw moet worden opgebouwd.

5. Laat waardering blijken in daden, niet alleen in woorden

Nodig vrijwilligersorganisaties niet alleen uit voor overleg, maar ga naar ze toe. Of beter nog: help een dag mee. Waardering zit in luisteren, meedenken en samenwerken. Niet in jaarlijkse bedankjes, maar in houding en aandacht.[7]

6. Werk als gemeente samenhangend en vanuit een gemeentebrede visie

Vrijwilligerswerk raakt meerdere beleidsterreinen. Zorg dat alle gemeentelijke onderdelen vrijwilligers serieus nemen en meedenken over wat zij nodig hebben om hun werk goed te doen. Maak samen met vrijwilligers en hun organisaties en de ondersteuning een gemeentebrede visie op vrijwillige inzet. Zo wordt vrijwillige inzet op verschillende beleidsterreinen beter herkend, erkend en versterkt. Veranker het beleid voor minstens 10 jaar om maatschappelijke problemen daadwerkelijk aan te pakken en een duurzame transitie en cultuurverandering te realiseren.

De uitgangspunten zijn:

a. Iedereen kan vrijwilligerswerk doen.
b. Vrijwilligerswerk is echt vrijwillig en dus een eigen en vrije keuze.
c. Vrijwilligers en hun organisaties zijn gelijkwaardige partners in de ontwikkeling van beleid.
d. De ervaring en kennis van vrijwilligers tellen mee. Hun ideeën en wensen zijn even belangrijk als die van bedrijven, fondsen en de gemeente bij het maken en uitvoeren van beleid.
e. Het organiseren van vrijwilligerswerk kost geld. Er is politieke en financiële steun nodig om vrijwilligerswerk goed te organiseren en te ondersteunen.
f. Bij vragen van vrijwilligers en hun organisaties is het uitgangspunt 'Ja, tenzij' in plaats van 'nee, mits'.
g. Vrijwilligers en hun organisaties vanuit minderheden vertolken een ander perspectief. Dit perspectief is net zo van belang en wordt ook gehoord.

7 Verwonderzoek, Botsende grondmotieven: responsieve overheid gezocht!, juni 2023, www.vrijwilligerswerk.nl/nieuws+en+blogs/2493951.aspx?t=Botsende-grondwaarden-responsieve-overheid-gezocht

7. Investeer gericht en duurzaam

Geef ruimte aan vrijwilligerswerk om te doen wat het al goed doet. Stel niet steeds nieuwe eisen, maar denk in de lange termijn. Investeer in mensen, netwerken en organisaties, zodat ze kunnen blijven vernieuwen en inspelen op veranderingen, zoals nieuwe manieren van vrijwilligerswerk doen[8], het aantrekken van jonge mensen[9], actief ouder worden[10], het betrekken van nieuwe doelgroepen, digitalisering en het vernieuwen van activiteiten. Zie ook de Gids Effectief Partnerschap.

8. Vereenvoudig subsidieregelingen en -verantwoording

Durf los te laten. Laat organisaties zelf kiezen hoe ze hun subsidie verantwoorden. Minder regels, meer vertrouwen.

9. Houd regels en vergunningen werkbaar

Voorkom dat nieuwe regels goedbedoeld, maar belemmerend werken. Houd het eenvoudig en overzichtelijk[11]. Bied hulp bij het voldoen aan landelijke wet- en regelgeving.

10. Zorg dat ondersteuning echt helpt

Richt hulp en ondersteuning efficiënt in met voldoende uren voor de activiteiten die de gemeente vraagt van de ondersteuning. Laat de ondersteuning met de vrijwilligersorganisaties zelf prioriteiten stellen. Combineer krachten van steunpunten om één krachtig aanbod te maken.

8 Motivaction, Vrijwilligerswerk is uit. Je wel eens vrijwillige inzetten is in, 22 juni 2023, vrijwilligerswerk.nl/nieuws+en+blogs/2498046.aspx?t=Vrijwilligerswerk-is-uit-Je-wel-eens-vrijwillig-inzetten-is-in

9 Werkzame elementen MDT voor sociale cohesie, 11 december 2024, open.overheid.nl/documenten/08189c28-c5a4-49b0-9923-68926279e656/file

10 RVS, De derde levensfase: het geschenk van de eeuw, 8 januari 2020, www.raadrvs.nl/documenten/2020/01/08/de-derde-levensfase-het-geschenk-van-de-eeuw

11 Stop Regeldruk, Wat kunnen gemeenten al doen?, www.vrijwilligerswerk.nl/stopregeldruk/doorgemeenten/default.aspx

Rol van de **vrijwilligerscentrale**

Veel (kleine) vrijwilligerscentrales krijgen van hun gemeente of de sociaalwerkorganisatie waar ze onderdeel van uitmaken een flinke hoeveelheid portefeuilles op hun bordje. Vaak staat dat niet in verhouding tot de schaarse tijd die de vrijwilligerscentrale tot haar zijn? beschikking heeft, ook niet als er veel vrijwilligers zijn betrokken. Een typische samenstelling van het takenpakket is:

- Bijhouden van een website en bemiddelingsplatform.
- Bemensen van een spreekuur.
- Ondersteunen van een zorgnetwerk en/of bestuursnetwerk.
- Een op een bemiddelen van mensen met bijvoorbeeld een ggz-profiel.
- Organisaties adviseren rond vrijwilligersbeleid en subsidies.
- Organisaties met elkaar in contact brengen.
- Trainingen en workshops regelen of verzorgen, bijvoorbeeld over wet- en regelgeving, sociale veiligheid, ict of praktische vrijwilligersvaardigheden.
- Maatjesprojecten en/of een project als Automaatje uitvoeren.
- Contacten onderhouden met andere publieksvoorzieningen, zoals de bibliotheek, ggz, dienst werk en inkomen en natuurlijk de gemeente.
- Een werkplan schrijven, uitvoeren en verantwoorden.
- Eigen vrijwilligers begeleiden.
- Wanneer van toepassing, vrijwilligersbeleid van de sociaalwerkorganisatie opzetten.

Ruimte gevraagd

Het is vaak onmogelijk al deze taken met het beschikbare budget en de toegewezen uren uit te voeren. Tegelijkertijd krijgt de verantwoordelijke voor het steunpunt ook vaak niet de mogelijkheid om zelf prioriteiten aan te brengen. Dat zou de kwaliteit van de ondersteuning enorm ten goede komen. Vanuit de eerder genoemde gemeentebrede visie zou vanuit de verschillende beleidsterreinen geïnvesteerd kunnen worden in betere ondersteuning.

Kennis van zaken

Qua beleidsonderwerp is vrijwilligerswerk bij de gemeente niet zelden een starterspor-tefeuille. Is de vrijwilligerscentrale bij de sociaalwerkorganisatie ondergebracht? Dan wordt geregeld (noodgedwongen) een medewerker met te weinig ervaring (alleen) op het onderwerp gezet, vaak nadat een voorganger de handdoek in de ring heeft ge-gooid. Zonder de juiste kennis, ervaring en netwerk staan medewerkers van de vrijwilli-gerscentrale voor een onmogelijke taak, terwijl hun werk onmisbaar is. Om deze reden heeft Vereniging NOV een basistraining ontwikkeld voor nieuwe medewerkers van vrijwilligerscentrales. Binnen een netwerk van 700 collega's uit het hele land kunnen zij hun vragen kwijt. Contactpersoon van het dit netwerk bij Vereniging NOV is Marije Dévény.

Vragen of overleg?

Achter de punten in dit document schuilt een wereld van ervaring en kennis. Hierover kunt u overleggen met experts in uw of omliggende gemeentes. Die vindt u hier: www.vrijwilligerswerk.nl/zoekvrijwilligerswerk/vrijwilligerscentrales

U kunt ook terecht bij Mark Molenaar of Marije Dévény van Vereniging NOV.

Colofon

Tekst: Leden Vereniging NOV
Fotografie: Het Begint met Taal, Resto van Harte, LandschappenNL, LVKK
Opmaak: Suggestie & Illusie

Juli 2025, Vereniging NOV